

STAP 1 INTAKE EN START

Doel:

- Vaststellen motieven voor deelname door verschillende geledingen in de school
- Draagvlak creëren en commitment schoolteam vaststellen
- Afspraken; planning van activiteiten en PR

Methodiek:

- Gesprek met directie
- Gesprek met het schoolteam
- Gesprek met oudervertegenwoordiging (MR)
- Afspraken en planning

Werkvormen:

Gesprek met directie

In dit intakegesprek komen verschillende onderwerpen aan de orde:

- Motieven voor deelname en verwachtingen
- Informatie over het project: de stappen, de tijdsinvestering, rol externe begeleider
- Aansluiting van het project bij andere ontwikkelingen in de school; andere vernieuwingsonderwerpen
- Draagvlak bij het team
- Betrokkenheid van ouders op dit moment
  - Zitten er ouders in de MR? Is er een ouderraad?
  - Organiseert de school algemene ouderavonden? Wat zijn de thema's? Hoe is de opkomst?
  - Op welke andere manieren zijn ouders betrokken bij de school?
  - Zijn er knelpunten in het contact met de ouders? Welke?
  - Wat zijn succesfactoren om ouders te betrekken bij school? Wat werkt wel en niet?
- Samenstelling leerlingenpopulatie
- Mogelijke valkuilen bij deelname de school

Gesprek met het schoolteam

In dit intakegesprek komen verschillende onderwerpen aan de orde:

- Informatie over het project: stappen, tijdsinvestering, rol van externe begeleider
- Motieven voor deelname van de school en de verwachtingen
- Rol van de leerlingen en de ouders in het project
- Commitment schoolteam

Gesprek met oudervertegenwoordiging (en directie)

In dit intakegesprek komen verschillende onderwerpen aan de orde:

- Motieven voor deelname en verwachtingen
- Informatie over het project: de stappen, de tijdsinvestering, rol externe begeleider
- Betrokkenheid van ouders op dit moment
  - Op welke andere manieren zijn ouders betrokken bij de school?
  - Zijn er knelpunten in het contact met de ouders? Welke?
  - Wat zijn succesfactoren om ouders te betrekken bij school? Wat werkt wel en niet?
- Mogelijke valkuilen bij deelname de school

Planning en afspraken

- De school stelt een werkgroep samen die bestaat uit teamleden en ouders. Deze werkgroep werkt samen met de externe begeleider
- De directie plant activiteiten (teamvergadering, werkgroepbijeenkomsten, ouderavonden, lessen voor leerlingen, etc) met de externe begeleider
- De directie maakt een planning met taken en verantwoordelijkheden. Uren van leerkrachten worden opgenomen in taakbeleid
- Van alle afspraken wordt een verslag gemaakt.

STAP 2 STAND VAN ZAKEN

Doel:

- Leerkrachten, ouders en leerlingen maken de stand van zaken op over de omgang met elkaar en waarden in de opvoeding
- Leerkrachten, ouders en leerlingen delen de beelden die zij hebben met elkaar tijdens een waardenontmoeting.

Methodiek:

Inventarisatie stand van zaken:

- Door middel van de waarderingskaart (schriftelijk) spreken ouders, leerlingen en leerkrachten zich uit over de omgang met elkaar en de opvoeding. Het gebruik van de waarderingskaart is optioneel. De verwerking van de waarderingskaarten gebeurt via een programma in Excel. Dit programma kan via Spring/ Viatore toegestuurd worden.
- De uitkomsten van de waarderingskaarten vormen de aanleiding voor een gesprek met een geselecteerde groep ouders, leerlingen en leerkrachten. De gesprekken vinden in de verschillende groepen afzonderlijk plaats.
- Waardenobservatie: een 'meeloop'-dagdeel door de externe begeleider. Deze observatie is optioneel.

Waardenontmoeting:

- In een eerste waardenontmoeting spreekt een vertegenwoordiging van ouders, leerlingen en leerkrachten met elkaar
- De stand van zaken kan worden verduidelijkt via een expositie/ tentoonstelling of een theateravond

Werkvormen:

Inventarisatie stand van zaken:

- Waarderingskaart ([pdf downloaden](#))
De waarderingskaarten worden door 40 ouders (ad random geselecteerd), door de leerlingen van de twee hoogste groepen en door het schoolteam ingevuld. De verwerking van de gegevens levert een overzicht op van 'scores' die als uitgangspunt kunnen dienen voor de waardengesprekken.
- Waardengesprekken
De waardengesprekken worden gevoerd met een geselecteerde groep leerlingen (max. 6), een geselecteerde groep ouders (max. 8) en een geselecteerde groep leerkrachten (max. 4). Het gesprek kent de volgende opbouw (na gebruik van waarderingskaarten start bij 1; zonder gebruik van waarderingskaarten start bij 3):

- 1 Opvallende punten in de 'scores' van de waarderingsskaarten worden vooraf door de externe begeleider geselecteerd (Wat valt op aan overeenkomsten/ verschillen? Waarover wil men graag doorpraten met ouders, leerkrachten, leerlingen?)
- 2 Leg aan de ouders, leerkrachten, leerlingen de uitwerking van de vragenlijst voor (in de vorm van grafieken). Geef een korte toelichting op de opvallende punten. Vraag door: Wat valt op? Is dit herkenbaar? Kunt u het verklaren? Verrast het u? Voorbeelden laten geven.
- 3 Thema's waarover gesproken kan worden:
  - *opvoeden thuis en op school*, (regels en afspraken, zijn de leerkrachten goede opvoeders waarom/ waarom niet, zijn ouders goede opvoeders, sluit de opvoeding van thuis en school op elkaar aan, waar wel en waar niet, hoe zou het anders kunnen?)
  - *betrokkenheid van ouders, leerlingen en leerkrachten bij de school en bij elkaar*, (worden ouders goed geïnformeerd door de school? Kunnen ouders meedenken, kunnen leerlingen meedenken? Weten ouders hoe het gaat met de ontwikkeling van hun kind? Zijn ouders actief op school? Waar zijn mensen tevreden over (vraag naar voorbeelden) wat missen ze?)
  - *samenwerking tussen ouders en school*, (de omgang met elkaar, wordt er naar elkaar geluisterd? Helpen ouders bij praktische klussen? Wordt er samengewerkt m.b.t. de sfeer op school en bij de begeleiding van individuele kinderen? Laat mensen voorbeelden geven van wat goed loopt en wat anders zou kunnen).
- 4 Verslag: na afloop wordt een verslag gemaakt van de uitkomsten van de waarderingsskaarten en/ of de waardengesprekken. Het verslag bevat de belangrijkste overeenkomsten/ verschillen tussen de groepen én de belangrijkste gesprekspunten, mét voorbeelden. Uitspraken en voorbeelden uit het verslag worden gebruikt bij de waardenontmoeting en het waardenplein.
  - Waardenobservatie: de extern begeleider loopt een dagdeel mee op school en observeert de omgang met elkaar: bij binnenkomst, in de klas, tijdens de pauzes, tijdens een vergadering. De extern begeleider noteert concrete handelingen en brengt deze in tijdens de waardenontmoeting.

Waardenontmoeting:

- Een vertegenwoordiging van de drie groepen heeft een eerste gesprek onder leiding van de extern begeleider. Het gesprek kent de volgende opbouw:
  1. Kennismakingsronde
  2. Uitwisselen van beelden aan de hand van het verslag van de waardengesprekken
  3. Vragenronde: de groepen stellen elkaar vragen over de beelden die zijn ontstaan door het opmaken van de stand van zaken
  4. Afsluiting: bespreken van het vervolg
- Expositie of theateravond: welke beelden zijn ontstaan of vastgesteld naar aanleiding van deze fase? Beelden kunnen uitgewerkt worden en volgens worden tentoongesteld in de school of in theatervorm.

STAP 3 WAARDENORIËNTATIE

Doel:

- Leerkrachten, ouders en leerlingen bepalen welke waarden zij meer of anders zouden willen zien op school en/ of in de opvoeding. Het gaat om die waarden die belangrijk zijn in de omgang tussen leerlingen, leerkrachten én ouders.

Methodiek:

- Iedere groep gaat met de waardenkaarten op zoek naar de waarden die ze anders/ meer willen.
- Iedere groep selecteert
- Iedere groep maakt van gekozen waarden een waardevol verhaal

Werkvormen:

Bijeenkomst met het schoolteam

Onder leiding van de extern begeleider, waarin de volgende onderwerpen aan de orde komen:

- Verslag van stap 1: presentatie van gevonden beelden en reactie van teamleden daarop (wat is opvallend? Wat verbaast je? Wat herken je?)
- Kennismaken met waarden (Wat zijn waarden?) en vaststellen van belangrijke waarden aan de hand van 12 waardenkaarten ([pdf downloaden](#))

Ronde 1:

De 12 waardenkaarten liggen of hangen in de ruimte. Het team loopt langs; ieder kiest een waarde uit (een waarde die aanspreekt, een irritante waarde, een waarde die je meegekregen hebt in je opvoeding). Indien nodig: geef toelichting op de betekenis.

Algemeen: als men een waarde mist, kan deze op de lege kaart geschreven worden.

Ronde 2:

Stand van zaken (een selectie van de volgende opdrachten: pak er één die je mist; pak er één waar de school goed in is; pak er één die de school voorstaat, maar waar we in de praktijk niets van zien; pak er één die stilzwijgend in de school leeft; pak er één waar je gezamenlijkheid vindt met de ouders; pak er één waar je steeds problemen mee hebt met de ouders). Vraag steeds op een toelichting door enkele mensen.

- Selectie van maximaal 3 waarden: wat zou je meer/ anders willen? over welke waarde wil je samen met ouders en leerlingen in gesprek? Ieder teamlid plakt bij één waarde een sticker, de stickers worden gesteld en er ontstaat een voorkeurslijst.
- (koppeling maken met de nulmeting indien mogelijk)
- Voorbereiding op het waardenplein: twee woordvoerders worden gekozen om de presentatie te doen tijdens op het waardenplein.

Bijeenkomst met ouders

- Deze bijeenkomst heeft hetzelfde verloop als de bijeenkomst met het schoolteam. Het is belangrijk om van tevoren na te gaan hoeveel ouders aanwezig zullen zijn. Bij een groep vanaf 15 personen verdient het werken in kleinere groepen de voorkeur bij het kennismaken met de waarden, ronde 1 en 2. Afhankelijk van het ontwikkelingsniveau van de ouders kan er voor gekozen worden de waardenkaarten plenair toe te lichten en naar voorbeelden te vragen.

Lessen voor leerlingen:

- In 2 lessen voor de hoogste groepen (groep 7 en 8) wordt gewerkt met de waardenkaarten. De lessen duren ongeveer 1 uur per keer. De leerkracht begeleidt de werkvorm.
- Les 1 is gericht op het kennismaken met de waarden. Het gaat om die waarden die belangrijk zijn in de omgang tussen leerlingen, leerkrachten én ouders.
- Les 2 is gericht op de beleving van de waarden en het kiezen van maximaal 2 waarden om in te brengen bij het waardenplein. Aan het einde van les 2 wordt de leerlingenvertegenwoordiging samengesteld.

Les 1 In de kring

- Toelichting op fase 1(stand van zaken): de belangrijkste conclusies staan op het bord, leerlingen lezen deze door (of gezamenlijk doorlezen) en geven reactie (Wat herken je? Wat verbaast je?)
- Kennismaken met de waarden:

Op de grond liggen de waardenkaarten. De leerkracht vraagt 5 leerlingen om een kaart te pakken en deze toe te lichten.

  1. De groep is verdeeld in groepjes van 4. Ieder groepje kiest een waardenkaart en bedenkt een manier om de waarde op de kaart uit te beelden (sketch, uitdrukking, rollenspel).
  2. De leerlingen zitten weer in de kring. Alle waarden liggen op de grond. Alle leerlingen krijgen een waarde (bij meer leerlingen, 1 waarde per tweetal). Vervolgens gaan de leerlingen in tweetallen aan tafel en maken een tekening of een verhaal bij die waarde. Alle tekeningen/ verhalen worden aan de muur/ prikbord gehangen met daarboven de tekst Zo zijn onze manieren en het logo van het project. (de tekeningen of verhalen zijn te gebruiken in bijvoorbeeld de schoolkrant, de nieuwsbrief of een informatieblad om het project breder onder de aandacht te brengen).
- Afsluiting: herhaling van de doelstelling van de les, evaluatie van de les (Hoe vond je het? Wat heb je geleerd? Hoe ging de samenwerking?)

Les 2 In de kring

- De waardenkaarten liggen of hangen in de klas. De leerkracht maakt een selectie van de volgende opdrachten: pak een waarde waar de school en/ of ouders goed in zijn; pak een waarde die belangrijk is in de omgang met elkaar op school of thuis; pak een waarde die belangrijk is in jouw opvoeding; pak een waarde waar steeds ruzie (je bent het niet met elkaar eens) over is met de leerkracht of met je ouders. Vraag naar voorbeelden.
- De selectie van 2 waarden: wat zou je meer/ anders willen? over welke waarde wil je samen met ouders en leerkrachten in gesprek? Keuze uit twee mogelijkheden:
  1. Alle kaarten liggen op een stapel. De leerkracht draait ze een voor een om. De leerlingen stemmen: belangrijk of niet belangrijk (meeste stemmen gelden). Het stapeltje met 'belangrijk' mag niet groter zijn dan 2 kaarten. Als er meer zijn, dan opnieuw stemmen.
  2. Stickerparade: iedere leerling plakt een sticker bij de waarde die men meer/ anders wil. Zo ontstaat een voorkeurslijst.
- Voorbereiding op het waardenplein: twee woordvoerders worden gekozen om de presentatie te doen tijdens op het waardenplein.
- Afsluiting: evaluatie van de les en schets van het verdere verloop van het project.

STAP 4 GEZAMENLIJKE WAARDEN KIEZEN EN ORIËNTEREN OP MANIEREN VAN DOEN

Doel:

- De drie groepen komen samen en maken een keuze van de waarde(n) die ze samen belangrijk vinden om (verder) te ontwikkelen
- De gekozen waarden worden geformuleerd in 'manieren van doen'

Methodiek:

- Waardenplein: een gezamenlijke bijeenkomst voor ouders, leerlingen en schoolteam

Werkvormen:

Waardenplein

- Opstelling:
In de aula of zaal van de school zitten leerkrachten bij elkaar, ouders bij elkaar en leerlingen bij elkaar (leerlingen evt. bijgestaan door de leerkrachten). De opstelling is zoals in een arena: de groepen kijken naar het midden, waar een open plaats is. De twee vertegenwoordigers per groep zitten vooraan.
- Inleiding: toelichting op het verloop en op de pleinregels: 'als de een praat, zijn de anderen stil', 'gespreksleiding geeft de beurten', 'als je iets wilt zeggen, ga je staan'.
- *Ronde 1:* uitwisseling en vragen
De woordvoerders stellen zich voor en lichten aan de hand van de waardenkaarten de keuze van de max. 3 waarden toe (met 2 leerlingen en 2 ouders is dit vooraf aan de avond voorbereid. Na iedere toelichting mogen er vragen gesteld worden door de zaal).
- *Ronde 2:* overeenkomsten en verschillen
Waar denken we hetzelfde over? Welke betekenissen hebben die waarden voor de verschillende partijen?
Eventueel wordt ruimte gegeven voor overleg met de achterban.
Waar denken we verschillend over? Welke betekenissen hebben die waarden voor de verschillende partijen?
Eventueel wordt ruimte gegeven voor overleg met de achterban.
- *Ronde 3:* kiezen
Welke waarden komen in de top 2 of 3 van school? Argumenten noemen voor de verschillende partijen. Daarna keuze maken: stemmen of stickerparade.
- *Ronde 4:* manieren van doen
De 2 of 3 waarden zijn gekozen. Betekenissen zijn verzameld op flap.
Aan de hand van een aantal vragen een start maken met concretiseren (notuleren en verzamelen op flap):
Wat/ hoe doet het schoolteam, doen de ouders en de leerlingen dan .....
Wat/ hoe doet het schoolteam, doen de ouders en de leerlingen dan niet meer.....
Op welk moment en in welke situatie?
Groepen formuleren één concreet voorbeeld voor zichzelf en voor de andere groepen (voor ons betekent het dat....., voor de anderen betekent het dat.....)
Hoe willen de ouders op de hoogte gehouden worden? Hoe informeren we ouders die er niet bij zijn geweest? (alvast ideeën verzamelen)
- Samenstellen van de waardengroepen: welke ouders, leerlingen en leerkrachten melden zich aan voor de waardengroepen?

STAP 5 WAARDENGROEPEN

Doel:

- Groepen van ouders, leerlingen, leerkrachten gaan aan de slag om de waarden om te zetten in 'manieren van doen' en deze ook tot uitvoering te brengen.

Methodiek:

- Verdere uitwerking van de gekozen waarden en geformuleerde manieren van doen in groepen
De groepen kunnen variëren van samenstelling en opdracht, afhankelijk van de keuze van de werkgroep (één gemengde groep, meerdere gemengde groepen of groepen apart; uitwerken van 1 waarde per groep of uitwerking van alle waarden door alle groepen). Tip: groepen max. 6 personen. De waardengroepen komen 1 of 2 keer bij elkaar.
- Uitwerking van communicatie in de school

Werkvormen:

Waardengroepen

- In de waardengroep formuleert men manieren van doen aan de hand van de gekozen waarden en de concrete ideeën die op het waardenplein zijn genoemd. Vragen die kunnen helpen bij gedragsverandering:
  - Wat/ hoe doet het schoolteam, doen de ouders en de leerlingen dan .....
  - Wat/ hoe doet het schoolteam, doen de ouders en de leerlingen dan niet meer.....
  - Op welk moment en in welke situatie?
  - Wat zijn moeilijke momenten? Wanneer komt de waarde onder spanning te staan?
  - Wat gebeurt er als men het 'goed' doet?
  - Wat gebeurt er als met het 'fout' doet?
  - Hoe willen de ouders op de hoogte gehouden worden?
  - Hoe informeren we ouders – leerlingen – leerkrachten die er niet bij zijn geweest?Van de conclusies wordt een verslag gemaakt.
- In de waardengroep werkt men de ideeën van het waardenplein verder uit. Vragen die kunnen helpen bij concrete uitwerking:
  - Wie gaat het gebruiken? Waar en hoe?
  - Hoe zorgen we er voor dat het gebruikt blijft worden?
  - Hoe informeren we ouders – leerlingen – leerkrachten?

Communicatie in de school

De waardengroepen bedenken middelen/ acties om de manieren van doen (korte en langere termijn) in de school te brengen. Hoe bereiken we alle leerkrachten, de leerlingen, de ouders? Welke middelen gebruiken we hiervoor? (denk aan de nieuwsbrief, posters in school, kaarten, een voorstelling, in de groepen, het schoolplein, etc).

STAP 6 MANIEREN VAN DOEN IN PRAKTIJK

Doel:

- De deelnemers gaan manieren van doen in de praktijk brengen, verzamelen ervaringen en presenteren deze na een periode van uitvoering.

Methodiek:

- Uitvoering van de geformuleerde 'manieren van doen', afhankelijk van de gekozen manieren. Dit kunnen manieren zijn die direct in praktijk te brengen zijn en ook manieren die acties op de langere termijn vragen.
- Waardenpresentatie: presentatie van 'manieren van doen' aan alle ouders, leerlingen en leerkrachten en uitwisseling van de ervaringen met de nieuwe manieren van doen.

Werkvormen:

Ervaringenboekjes

De deelnemers houden in een boekje hun ervaringen bij, bijvoorbeeld 'een open boek' op school, boekjes mee naar huis, iedere leerling en leerkracht een boekje.

Waardenpresentatie

- Tijdens deze bijeenkomst voor ouders, leerlingen en leerkrachten wordt een presentatie gegeven van de gekozen acties en uitwisseling van de ervaringen met de nieuwe 'manieren van doen'. De presentatie kan op velerlei wijzen uitgevoerd worden. De waardengroepen hebben dit voorbereid.
- Daarnaast worden de ervaringen tot dusver met de nieuwe 'manieren van doen' uitgewisseld.
- Tijdens deze ontmoeting worden personen bedankt die een speciale bijdrage hebben geleverd aan het project.

STAP 7 PROJECTAFSLUITING EN VERVOLG

Doel:

- Afsluiting van het project: evaluatie van de opbrengst en de samenwerking
- Verkennen van mogelijkheden voor het vervolg

Methodiek:

- Waardevol gesprek met de directeur
- Waardevol gesprek met vertegenwoordiging ouders, leerlingen, leerkrachten (optioneel)
- Contactpersoon of werkgroep vaststellen voor vervolg.

Werkvormen:

Waardevolle gesprekken

Onder leiding van de externe begeleider vindt een gesprek plaats aan de hand van de volgende vragen:

- Wat sprak u het meeste aan in dit project?
- Wat sprak u het minste aan in dit project?
- Wat zijn volgens u positieve effecten van het project voor de school?
- Wat zijn volgens u positieve effecten van het project op de betrokkenheid van ouders bij de school?
- Wat zijn volgens u positieve effecten van het project op de relatie tussen leerkrachten en ouders?
- Hoe kan het project een vervolg krijgen in school en thuis?